

Діана Гайдар

студентка гр. ФФзм-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Наталія Коломийчук

ПОШУК ФІНАНСОВИХ РЕЗЕРВІВ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасних реаліях забезпечення функціонування економіки, високих темпів її розвитку, а також стабільного соціального стану суспільства, культурного розвитку та науково-технологічного прогресу в країні, можливо лише за активної ролі держави, її регулюючої діяльності та впливу, причому найважливішим механізмом, що дозволяє державі здійснювати соціальне та економічне регулювання, є фінансовий механізм, основою якого служить державний бюджет.

В умовах воєнного стану перед державою постало завдання переорієнтувати бюджет держави на військові цілі та здійснити найнеобхідніші соціальні, гуманітарні видатки, спрямовані на підтримку населення, особливо внутрішньо переміщених осіб, на забезпечення діяльності критичної інфраструктури. Враховуючи, що саме бюджет є основною фінансовою базою держави, питання формування його доходів в умовах воєнного стану набувають особливої актуальності. У таких умовах держава змушена змінювати фінансову політику для розв'язання нагальних проблем: збільшення видатків на оборону держави, перегляду джерел наповнення бюджету та залучення міжнародної фінансової допомоги. Проблема формування бюджету в Україні в умовах війни займалися наступні науковці: Ю. Радіонов, Т. Єфіменко, Д. Курєдова та інші.

Діяльність держави у сфері формування доходів бюджетів у цілях забезпечення фінансової стійкості пронизана ідеєю пріоритету публічних інтересів, зокрема, це проявляється у прагненні скорочення податкового навантаження, його оптимізації та підвищення ефективності адміністрування вже існуючих їх джерел, що спрямовуються на найкраще задоволення соціально-економічних потреб суспільства.

Доходи бюджету є непрямим вираженням всіх процесів у галузі економіки та соціальної сфери, що відбуваються в країні, що виявляються у структурі дохідної частини державного бюджету. Крім того, варто зазначити, що витрати є визначальними для доходів, у зв'язку з чим держава, закріпивши напрями своїх витрат, шукає джерела доходів, і вже від їхньої якості та кількості залежатимуть лише обсяги фінансування витрат.

Протягом 2018-2022 рр. динаміка доходів Державного бюджету України є позитивною. Проте необхідно визначити характер їх зростання, так як до 2022 року вони зростали за рахунок збільшення податкових надходжень, а у 2022 році за рахунок коштів інших країн та міжнародних організацій, тобто війна змінила структуру доходів Державного бюджету України. Безумовно, найбільша частка надходжень до державного бюджету період припадає на податкові надходження (у 2021 році – 85,37% в а у 2022 році – вже 53,14%). При цьому частка коштів інших

країн та міжнародних організацій у 2022 році зросла до 26,9% проти 0,1% у 2021 році [3].

Значними надходженнями до бюджету вирізнялись податки з імпорту, який надходив через українські порти. В умовах воєнного стану стали неможливими зовнішньоекономічні операції через українсько-російський та українсько-білоруський кордони, а також авіап перевезення, що відповідно відобразилося на доходах бюджету [3].

У 2022 році спостерігається посилення залежності Державного бюджету України від результатів оподаткування різних видів доходів населення (ПДФО, військовий збір), а також нерухомості – об'єктів, які практично неможливо вивести з-під оподаткування, тобто основний тягар фіскального навантаження під час війни покладено на громадян та інших суб'єктів, які дотримуються національного законодавства і цивілізованих правил фінансової взаємодії навіть за складних умов.

Крім того, спостерігається перерозподіл функцій та ресурсів між приватним і державним секторами економіки, чим опосередковано збільшення доходів бюджету та компенсовано зниження доходів за рахунок розширення переліку податкових пільг, запроваджених з початку війни.

Основними резервами збільшення доходності Державного бюджету України в умовах війни є наступні: підвищення якості адміністрування ПДВ та боротьба з податковими схемами; впровадження прогресивної шкали ставок ПДФО, переведення трудових відносин до сфери регулювання цивільного законодавства.

Перебуваючи в стані війни держава не матиме можливість використати вищезазначені резерви, так як вони негативно позначаються на економіці. Проте після її закінчення державі необхідно буде нарощувати бюджетні доходи, враховуючи потреби відбудови економіки та інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Єфименко Т. І., Іванов Ю. Б., Карпова В. В. Податкові пільги в умовах воєнного стану: управління комплаєнс-ризиком. *Фінанси України*. 2022. № 4. С. 7–26
3. Куроєдова Д., Плешакова Н. Державний бюджет України в умовах воєнного стану. Collection of Scientific Papers «SCIENTIA», (February 24, 2023; Singapore, Singapore), 47–51.2023. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/743>
4. Радіонов Ю. Д. Державні фінанси у воєнний та поствоєнний періоди. *Фінанси України*. 2022. № 10. С. 44–65